

SLOVENSKE

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1,50 Din

Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 17. julija 1936.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejce) v Ljubljani

Slovenski „Umetnostni dom“

I.

Slovenska »Narodna galerija«, ki je bila ustanovljena l. 1918., ima namen zbrati slovenske umetnine vseh časov, predvsem pa iz preteklih stoletij. Bo naj dokaz, da smo Slovenci narod s staro kulturo in da je slovenski duh ustvarjal oblikujočo umetnost vzporedno z drugimi zahodnoevropskimi narodi. Že kmalu po ustanovitvi slovenske »Narodne galerije« je začel del živečih slovenskih umetnikov zahtevati, naj bi »Narodna galerija« bolj upoštevala sodobno umetnost. To pa ni bilo mogoče, ker še niso bile zbrane, in tudi še danes niso, umetnine iz starejših časov v taki meri, da bi bila podana slika slovenske umetnostne zgodovine. Bilo pa tudi ni sredstev za nakupe, pa tudi ne prostora za večje število sodobnih umetnin v »Narodni galeriji«. Pred kakimi dvanajstimi leti je nastopila skupina slovenskih oblikujočih umetnikov tudi na občnem zboru »Narodne galerije« z zgoraj omenjeno zahtevo ob živahnem prerekanju. Pozneje so se bavili mlajši umetniki sami z mislijo sodobne slovenske umetnostne galerije. Seveda je bilo zastoj vsako upanje, da bi se stvar uresničila, ko je še »Narodna galerija« životarila in je morala prevzeti za to, da je dobila v ljubljanskem »Narodnem domu« prostor, vse vzdrževalne stroške in davke, kar je zneslo na leto velike vsote, medtem ko je plačeval »Sokol«, ki ima v ljubljanskem »Narodnem domu« skoraj prav toliko prostorov kot »Narodna galerija«, le celih 2.400 Din priznavale najemnine na leto. Tako se je godilo in se godi slovenskim kulturnim zavodom tudi današnji dan. Drugod postavlja država in vzdržuje z milijonskimi vsotami take zavode, pri nas pa so slovenski vrhovni kulturni zavodi nadležni berači, ki prosjačijo za drobtine in žive od milosti.

Za živo, sodobno umetnost je postavil l. 1909. Jakopič umetnostni paviljon, ki je sedaj last ljubljanske mestne občine. Ta paviljon je pa že v hudo slabem stanju in ker ni masivno zidan, ga bo treba v doglednem času tako ali tako podreti. Ljubljana je glavno mesto skoraj dvamilijonskega naroda, čeprav razdeljenega na 4 države. Poglavitni izraz vse slovenske skupnosti so slovenski vrhovni kulturni zavodi, političnih institucij vseh Slovencev dandanes ni!

Zaradi tega je novi dom slovenske oblikujoče umetnosti, ki bo postavljen še letos v Ljubljani, tako važna stvar za vse Slovence. V Ljubljani bo sezidana monumentalna stavba za

slov. sodobno galerijo, za umetnostne razstave, stalno prodajalno umetnin in ateljeje.

S to stavbo bo dobila slovenska sodobna, živa umetnost svoje središče in bo postavljen

slovenski »Umetnostni dom«.

Mislil, da bi bilo to ime za novi zavod še najprimernejše. Slovenska sodobna umetnost, ki je naša kulturna prihodnost, bo dobila z njim pravo podlago za popolni razmah. Slovenski »Umetnostni dom« se je pokazal sicer čez noč in ni naša javnost o njem niti slutila. Misel je zasnoval in tudi izvedel naš umetnostni zgodovinar

vseuč. prof. dr. Izidor Cankar,

ki je pridobil, kot je povedal sam, iz zasebnih virov za naše razmere hudo veliko vsoto treh milijonov dinarjev v ta namen. Zidati bodo začeli slovenski »Umetnostni dom« še letos ob Bleiweisovi cesti v Ljubljani na levo od Trubarjevega spomenika. Stavba bo monumentalna tudi na zunaj in prva monumentalna stavba, posvečena slovenski oblikujoči umetnosti, ki bo sezidana strokovno za svoje namene, medtem ko je bil Jakopičev paviljon le zasilna, preprosta stavba, ki ni bila niti pred ognjem varna. Ne bo nas treba več biti sram pred tujimi umetniki, ki jih bomo lahko odslej vabili na razstave v Ljubljano in bo tako tudi slovenskim umetnikom lažja pot v tujino. Slovenski »Umetnostni dom« bo važno sredstvo za

slovensko kulturno propagando v tujini. Profesor dr. Cankar, ki noče izdati virov, iz katerih je dobil trimilijonsko vsoto, računa, da bo treba še za opremo in za nakup sodobnih slik za slovensko moderno galerijo nadaljnega pol milijona dinarjev, ki si jih bo še zagotovil. Stavbišče za slovenski »Umetnostni dom« je poklonila banovina.

Iz državne blagajne tudi »Narodna galerija« do danes ni prejela ničesar.

Prihaja nam na misel, da plačujemo Slovenci na leto 650 milijonov davkov, ki jih ne dobimo nazaj.

V Zagrebu stoji na Zrinjevcu že celo število desetletij monumentalni razstavnih paviljon, ki so ga dobili celo iz Budimpešte in bodo imeli moderno galerijo za 8 milijonov dinarjev.

Kar bo nova »Vseučiliška knjižnica« v Ljubljani za slovensko znanost, to bo novi slovenski »Umetnostni dom« za slov. oblikujočo umetnost.

II.

Nisem videl načrtov za slovenski »Umetnostni dom«. Znan mi je po opisu le eden izmed prvih osnutkov, ki naj bi bil štel, ki je bil pa že v začetku izpremenjen in dopolnjen. Vem pa, da načrti še niso izgotovljeni. Ker ima stvar v rokah profesor Plečnik, ki je bil takih stvari že na Dunaju v »Secesiji« vajen, ni dvoma, da bo stavba sama na sebi znamenitost tudi glede uporabnosti.

Resnična škoda pa je, da za novi slovenski »Umetnostni dom« ni bilo mogoče dobiti stavbišča v sredi mesta. Dr. Izidor Cankar je iskal tako stavbišče, priznati pa moram, da ga sedaj v resnici ni mogoče najti, ker je vsa urbanistična osnova Ljubljane zadnjih 50 let izkažena. Neopustljive napake so se godile že takrat, ko so postavili »Muzej«, »Narodni dom« in »Opero« na rob mesta, namesto da bi bili podrli v sredi Ljubljane kak blok ter postavljali v sredi mesta monumentalne stavbe. Mogoče se bo to zgodilo v prihodnosti, če bodo pri krmilu drugačni ljudje.

Mislil, da bi bilo potrebno misliti na to, da bo vseeno v doglednem času mogoče postaviti kje v sredi Ljubljane razstavno poslopje za umetnine, kjer bi bil obisk še enkrat večji kot na robu mesta. Novi »Umetnostni dom« bi bil potem namenjen le samo za moderno slovensko galerijo, ki se bo pa s časom tudi povečala. Zaradi tega bi bilo prav, če bi se že sedaj mislilo pri načrtih na to, da bi se pozneje sedanja stavba lahko še povečala in dozidala brez škode za miselni osnutek.

III.

Lastnica novega »Umetnostnega doma« bo po pojasnilih prof. dr. Izidorja Cankarja postala banovina, ki bo zavod tudi upravljala in tedaj v moderni slovenski galeriji, razstavnih prostorih in ateljejih tudi popolnoma odločevala.

Ko sem že 10 let in še več, preden je bila ustanovljena slovenska »Narodna galerija«, pisaril

D—š—r:

Zastor se je dvignil

Povejmo, česar »Jutro« ne pove!

Treba je veliko domišljije, da daš sestanku pripadnikov stranke, ki šteje več milijonov članov, ki ga pa obišče 723 odposlancev, ime »kongres«, posebno če imena teh delegatov iz mnogih krajev ne predstavljajo tistih, ki so se pojavljali pri »podvigih« JNS kot krajevni voditelji, temveč pripadnike stranke druge ali tretje vrste. Vseeno je pa res, da je sestanek pripadnikov JNS zbudil precejšnje zanimanje javnosti, podobno zanimanje, kakor ga zbuja v gluhi deželi redki nastop kake artistske družine. In ker izdajajo režiserji tega sestanka neprikrito zadovoljnost nad zanimanjem, jim hočemo pribaviti še malo novega zadovoljstva in se bomo popečali s tem »kongresom«, ki je zanimanje javnosti bogato poplačal.

»Jutro« je napisalo v uvodniku z dne 5. julija

sestavke o nji po dnevnikih in revijah ter podarjal potrebo, da se ustanovi v Ljubljani umetnostna galerija, sem iz vsega začetka pribijal, da mora in more biti v Ljubljani edino le slovenska umetnostna galerija, ne pa splošna zgodovinsko-pragmatična galerija. Kajti za ustanovitev resne splošne galerije, za katero bi bilo treba že pred vojno vsaj 5 milijonov zlatih kron in danes gotovo več kot 50 milijonov dinarjev, če naj bi imela absolutno vrednost, — ne bo nikoli dobiti zadosti sredstev in ne more biti nikoli podobna splošnim umetnostnim galerijam v velikih evropskih mestih, ker so te povrh nastale iz zbirk, ki so jih zbirali vladarji cela stoletja. Le čisto slovenska umetnostna galerija ima lahko absolutno vrednost tudi za mednarodni svet, ker take galerije nikjer drugod biti ne more.

Zato sem, ko sem l. 1918. skupaj z g. A. B. začel delati za ustanovitev društva »Narodne galerije«, ki naj bi napravila umetnostno galerijo v Ljubljani, sestavil taka pravila, da je bilo izključeno, da bi se vtihotapljale v slovensko »Narodno galerijo« druga dela kakor dela slovenskih umetnikov. § 2. pravil društva »Narodna galerija« poudarja to stališče še danes. Že takoj po ustanovitvi društva »Narodna galerija« se je začel v časih pijanega navdušenja odpor zoper samoslovenski značaj »Narodne galerije«. Pobjal sem v odboru zoperslovensko strujo, ki je nazadnje podlegla in še pri izpremembi pravil »Nar. galerije« l. 1924. je bilo slišati nekaj prikritih glasov, ki jim ni bilo všeč samoslovenstvo, vendar pa je nazadnje zmagalo samoslovensko načelo, res pa s pristavkom, da niso izključene umetnine drugorodnih umetnikov, ki so stali v zvezi z domačo umetnostno produkcijo oziroma so vplivali na razvoj slovenske oblikujoče umetnosti. Varovan je tedaj slovenski duhovni organizem. Še pred nekaj leti se je pa oglasil od vplivne strani glas, da naj se sprejemajo v »Narodno galerijo« tudi neslovenske umetnine. Bil sem vedno tudi zoper to, da bi slovenska »Narodna galerija« postala last kakšne politične javne korporacije v časih, ker bi lahko trpel slovenski značaj »Narodne galerije«.

Prepričan sem in upam, da bo g. prof. dr. Iz. Cankar, ki je zasnoval slovensko moderno galerijo in razstavno poslopje ter umetnostne ateljeje, skrbel za to, da bo banovina, ki je danes taka, jutri pa lahko drugačna, dolžna varovati slovenski značaj slovenske moderne galerije in da bodo imeli do ateljejev pravico le samo pravi in resnični slovenski umetniki ter da ne bo mogla kakšna politična sapa izbrisati slovenstva nove moderne galerije, v katero spadajo izključno le dela umetnikov slovenskega pokolenja. Dalo bi se to načelo zavarovati v ustanovni listini mogoče tako, da bi o vsem odločal kuratorij slovenskega »Umetnostnega doma«, ki bi moral pa biti sestavljen tako, da bi dajal popolno poročstvo za slovenski značaj cele ustanove, in ne bi imela politična oblast stvarnega vpliva.

Dr. J. R-i.

znano, kako bo kongres potekal in če bo sploh »potekel«.

Vzemimo najprej razločno pričakovanje, da se bo kongresa udeležil, kakor bi bilo tudi res samo po sebi umevno, strankin predsednik Nikola Uzunović. Primerjajmo to pričakovanje ne samo z njegovo odsotnostjo na kongresu, temveč z njegovim pismom, dospelim na kongres z datumom 15. julija 1936, torej v starosti 17 dni. Teh 17 dni je prava fotografija »previranja«, kar je jugoslovenska beseda za »prerivanje«, — med prvaki stranke.

Nato pogledimo novi statut, ki uvaja namesto 7 podpredsednikov samo 2, izvršilni odbor naj šteje 15 mož, ožji glavni odbor 90 mož poleg predsednikov banovinskih in belgrajske organizacije, medtem ko šteje bataljon »širšega glavnega odbora« že kar 250 mož. V vseh teh odborih seveda ne manjka še cele vrste »virilistov«, ki so člani že po svoji »službeni dolžnosti«. Kako je z ustanovo »častnega predsednika«, si ne upamo trditi naravnost. Vtisk pa imamo, da je bila ta ustanova porojena šele na dan kongresa, t. j. ko je že dospel pismo Uzunovića z dne 13. junija.

Pri vseh teh spremembah je videti edino pozitivnost v zmanjšanju števila podpredsednikov. Ne mislimo pa pri tem na to, da bi hoteli prvaki JNS priznati, da zmanjšujejo število podpredsednikov z ozirom na tajanje števila pripadnikov, temveč na to, da so odpravili podpredsedniške položaje, ki so bili ob rojstvu stranke predvideni za nasičenje osebnih ambicij prvakov vseh sedem frakcij, ki so dezertirali iz svojih strank. Morebiti je v odpravi visokega števila podpredsednikov tudi aluzija, da je sedem suhih let za nami. Zanimivo je, da generalni tajnik stranke ni več istočasno podpredsednik, toda samo toliko, ker se je podpredsedniška funkcija dr. Kramerja že dalje časa sploh zamolčevala, posebno, kadar je »Jutro« napisalo kakšno gloslo na račun »Kmečkoga lista«, glasila podpredsednika JNS Puelja.

Pred volitvami novega vodstva stranke se je pripetil dogodek, ki ga režiserji kongresa brezpogojno niso dali na dnevni red, čeprav so ga povzročili. Kadar pri nacionalistih nekaj ni v redu, takrat se gotovo pojavi kak »akcijski odbor«. To se dogaja tako redno, da smemo za politično zgodovino napisati kar pravilo, da je »akcijski odbor« nacionalcev zanesljivo znamenje, da so nacionalci nekje pogoreli. Take akcijske odbore so ustanavljali, ko so ljudje iz JNS »na lastno odgovornost« kandidirali na seznamu mesije Jevtića, takega so si preskrbeli, ko je po izletu JNS iz vlade nastalo preprosto vprašanje: Kaj sedaj? Ta akcijski odbor se je selil v znamenju sodelovanja celega naroda iz enega letovišča v drugega, dokler se mu le ni posrečilo dospeti do — ne do kakega novega kraja, temveč do predsednika stranke, Uzunovića. In pri teh zadnjih konferencah ni bilo več govora o nacionalni politiki, temveč o tem, ali naj se strankine ščuke Jevtićeve skupine (Jevtić je bil tudi eden izmed sedmih podpredsednikov stranke) privabijo v stranko nazaj ali ne. Zmagala je v akcijskem odboru struja, ki je bila za povratek ščuk, in tej struji nista morebiti načelovala Puelj in Marušič, temveč — Kramer. Ščuke so bile po-

vabljene na kongres in so takoj tudi pokazale, da ščuka ostane ščuka. Za Jevtićevce je namreč vstal Vujić in prebral resolucijo, ki je javno diktirala kongresu, kako mora rešiti vprašanje novega vodstva stranke. Vujiću je bila sicer beseda odvzeta, ali kandidacijski odbor ortodoksne JNS je vendarle objavil sklepe, ki se doslovno ujemajo z namero resolucije strankinih ščuk.

Najprej je bil izvoljen dosedanji predsednik za »častnega predsednika«, z drugimi besedami, bil je in contumaciam odstavljen. Tako ima danes JNS, katere predsednik je svoje dni razglasil, da so stranke luksuz, kot prva v državi luksuznega predsednika v osebi istega, ki je stranke proglasil za luksuz. Ni se torej čuditi, da je bil zadevni predlog duhovitega zastopnika kandidacijskega odbora, dr. Andjelinovića, sprejet z zelo hvaležno aklamacijo. Nato je dr. Andjelinović objavil, da se je kandidacijski odbor — tisti, ki se je prej dolge ure prepiral za zaprtimi vrati — zedinil na predsednika v osebi »spoštovanega generala v rezervi Petra Živkovića«. Kakor piše »Jutro«, je kongres sprejel to kandidacijo z naravnost neznosnim navdušenjem, belgrajska »Politika« pa pravi doslovno: »Kongres je prihvatio ovo sapštenje«, ali po naše: kongres je pristal na to novico. Novi predsednik JNS torej ni bil izvoljen, temveč serviran, z njim so udeležencem kongresa preprosto postregli. Prav tako so jim postregli z Banjaninom in Demetrovićem kot podpredsednikoma in s Kramerjem kot generalnim tajnikom ter z vsemi ožjimi in bolj širokimi odbori. Volitve strankinih organov so se izvršile po že znanem in preskušnem vzorcu, po katerem naj bi se vršile vse volitve v državi.

Že pri volitvah izvršilnega odbora — jutranji ljudje pišejo o izvršnem odboru, kar pa ni zamenjati z izvršnim odborom — se je pokazalo, da novi, čisto sveži in pravkar sprejeti statut ni poraben. Ta statut namreč predpisuje za izvršilni odbor — poleg virilistov — število 15 oseb. No, pri JNS vedri pa 16 bivših ministrov in je res salamenska smola, da generalni tajnik nima to pomislil. Nesoglasje med statutom in številom bivših ministrov je rešilo zasedanje (ki se pa ni smelo več vršiti v Uzunovićevo palači!) tako, da je izvolilo v izvršilni odbor kar 28 oseb. Da bi imel ta odbor ravno 16 členov, vendar tudi ne gre! Pri tem ne samo statut ni bil upoštevan, temveč je prišlo do kaj vročih nesporazumov med dr. Andjelinovićem in Tomićem, ki sta se drug drugega pošiljala pred vrata, dokler nista oba ostala za vrati.

Novi predsednik JNS je prav tako izostal, kakor prejšnji, častno odstavljeno; novi predsednik se ni udeležil niti seje ožjega glavnega odbora, ko se je vršilo sortiranje izvršilnega odbora, temveč se je dal od obeh podpredsednikov in generalnega tajnika obiskati. Doslej še ni znamenj o kakšni razliki med značajem tega obiska in med značajem raportiranja; zato smemo pričakovati, da postane iz generalnega tajnika sčasom »čata«, t. j. podnarednik-pisar pri kompaniji. To ne bo nič hudega, ker se bo slišalo prav zvočno »čata jugoslovenske čete«.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Ivo Štepihar:

Varščine demokracije

(Nadaljevanje)

IV.

Nedotakljivost ljudskih predstavnikov — poslancev — je po našem mnenju v teku prakse posredne demokracije razvila takoimenovano parlamentarno demokracijo, tisti tip politične posredne demokracije, zoper katerega rohnijo fašisti in stanovščinarji zato, ker vztrajajo pri obstoječem gospodarskem in družbenem redu in se zato zaletavajo v nasledke tega reda v političnem življenju. Parlamentarna demokracija pomeni namreč stvarno prenos ljudske vrhovnosti na parlament, kar na sebi ni še nič hudega, kar se pa lahko izmaliči v oligarhijo parlamentarcev, oziroma nedoločljivih sil v zaledju, kakor hitro se razblinijo politična poroštva varnosti ljudske vrhovnosti.

In ta poroštva se razblinjajo pri obstajajočem gospodarskem in družbenem redu. Odtod razočaranje nad parlamentarno demokracijo tudi med demokratičnimi silami, v ljudstvu samem. Odtod fašistična in stanovščinarska igra zoper demokracijo, oziroma zoper njen tehnični izraz: parlament, ki naj bi se izvolil.

Ne da bi rušili parlamentarno demokracijo kot tip posredne politične demokracije moramo pri razmotrivanju o zdravljenju, ki naj odpravijo njene pomanjkljivosti, poiskati politični vir izmaličenja v tem, da si nezdrava parlamentarna demokracija prisvaja ljudsko vrhovnost tudi v razmerju nasproti ljudstvu. Poskrbeti moramo torej za to, da parlament nasproti ljudstvu in ljudski volji ne bo imel vrhovnosti. Parlament bodi vrhoven samo kot izraz ljudske volje, torej v svoji predstavnikiški vlogi. S tem postavljamo zoper gornji, tradicionalni, toda izkvarjeni tip posredne demokracije drug tip, tip po ljudski volji usmerjevane posredne demokracije. Ker pa je za nas ljudska volja volja onih, ki živijo od svojega dela, si smemo zastaviti nalogo, da ustvarimo od volje

delovnega ljudstva usmerjevano posredno demokracijo.

V taki demokraciji parlament vsekakor ni upravičen vrhovno odločati o pravicah, ki jih nima iz sebe, temveč zaradi prenosa od ljudstva. Nezdržljivo z ljudsko vrhovnostjo je svojepravno in vrhovno odločanje parlamenta o veljavnosti ali neveljavnosti določenega mandata, poverjanje mandatov. Nezdržljivo z ljudsko vrhovnostjo je, če parlament praktično ni dolžan spoštovati demokratskih svoboščin, porokovanih bodisi izrečno v napisanih ustavi, bodisi že samo v nauku občasne človečnosti in kulture. Nezdržljivo z ljudsko vrhovnostjo je, če parlament že kar sam, po sprevidu večine v njem, predpisuje določbe, ki urejajo njegovo lastno obstojanje in ki določajo pravice njegovih členov.

Formalna parlamentarna demokracija meščanskega razreda nas po vsem, kar je zlasti pri nas napravila, uči, da si mora delovno ljudstvo svojo vrhovnost primerno zavarovati, da si mora torej ustanoviti organe, ki poslovanje in sklepe parlamenta vsak čas, kakor hitro se pojavi potreba, nadzorujejo in, če treba, izsilijo popravek. Za tako nadzorovanje in za učinkovitost nadzovanja so dosedanja poroštva nezadostna, že zato, ker so tako urejena, da so sama spet v rokah parlamenta, s tem pa tudi že v rokah političnih strank.

Vzemimo tale primer:

Teroristična skupina, ki skriva svoje prave namene za naglaševano pripadnost k demokratičnemu redu, dobi v roke oblast in razpusti njej nepokorni parlament. Volitve izvede tako, da najame vse državne oblasti za agitacijo, uprizoni v zasmeh zakonitim poroštvom svobodnih volitev teror in uspe. V novi parlament pride njena večina, ki se na določbe ustave noče ozirati, ker se ji tudi ni treba z ozirom na to, da ustave same zase niso izvršljive. Zaveda se, da je ljudska volja

Službena doba učiteljstva na nekdanjih zasebnih šolah s pravico javnosti

Pod tem naslovom je opozoril »Slovenec« dne 11. junija t. l. na krivice, ki groze učiteljstvu na prejšnjih šolah verskih samoupravnih občin v Vojvodini in zasebnih šolah s pravico javnosti družbe sv. Cirila in Metoda v narodno ogroženih krajih Slovenije, posebno na Primorskem. Navzlic temu namreč, da je predprevratna madjarska in avstrijska zakonodaja temu učiteljstvu zagotavljala polno vštete službene dobe v pokojnino ob prestopu v javno — bodisi deželno, občinsko ali državno šolsko službo, se dogaja, da se temu učiteljstvu zdaj, ko je bilo prevzeto po prevratu v jugoslovansko državno šolsko službo, ob prestopu v pokojno od jugoslovanskih oblasti ne vsteva v pokojnino tista službena doba, ki so jo ti učitelji opravili pred vojno na srbskih osnovnih šolah verskih samoupravnih občin v Vojvodini oziroma na slovenskih šolah družbe sv. Cirila in Metoda. Članek navaja v dokaz razsodbo državnega sveta št. 7570/1936, s katero je državni svet odbil pritožbo učiteljice Perside Lugumerac, da se ji vštete v pokojnino službena doba, opravljena pred prevratom na srbski osnovni šoli srbske verske samoupravne občine v Somboru; glede slovenskih šol družbe sv. Cirila in Metoda pravi pisec: »Znani so pa tudi slučajji, da ovira glavna kontrola vštete službene dobe na šolah družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, kar se protivi ne le določbam prej navedenega zakona o avstrijski učiteljski pragmatiki z dne 28. julija 1917, ampak tudi sklepom narodne vlade za Slovenijo v Ljubljani, ki je leta 1919. prevzela učiteljstvo šol družbe sv. Cirila in Metoda v državno službo ter mu v smislu čl. 50 in 66 avstrijske učiteljske pragmatike ob prevzemu v državno službo vštela dotodanjno službeno dobo za napredovanje in odmero pokojnine. Pri tem je treba poudarjati, da so bile šole družbe sv. Cirila in Metoda še dolgo po prevratu na Primorskem edini slovenski učni zavod in bi bilo skrajno krivično, ako bi se učiteljstvu, ki je do zadnjega vztrajalo na teh šolah, tam opravljena službena doba ne štela v pokojnino. Postopanje državnega sveta ob prej navedenem primeru učiteljice P. Lugumerac na šoli samoupravne verske občine v Somboru je tem pomembnejše, ker je imela Srbija pred letom 1918. oziroma 1915. ravno v teh šolah svojega naroda v inostranstvu edino oporo narodne vzgoje, ker drugih šol predvojna Srbija izven državnih mej ni imela; isto velja za naše šole družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu po prevratu.«

Članek je imel očitno namen, da opozori našo javnost na res nerazumljiv pojav v naši šolski politiki, ko se učiteljstvu, ki se je pred vojno in med vojno trudilo in žrtvovalo v tujini za vzgojo mladine svojega naroda, zdaj ko stopa v zaslužni pokoj, ta v tujini opravljena službena doba ne šteje v pokojnino. Drugega namena po našem prepričanju članek nima. Pa je vendar naletel na demanti. Isti »Slovenec« piše dne 16. junija t. l. pod istim naslovom, da se to ne dogaja »zaradi nekega, rigoroznega postopanja šolskih upravnih oblasti naše države« (kakor se je izrazil članek v »Slovenec« dne 11. 6. t. l.), pač pa zaradi predpisov novega uradniškega zakona z dne 31. marca 1931, po katerem je stvar sploh malo drugačna, kakor jo navaja omenjeni članek.

Z besedo »rigorozno postopanje« je pač mislil pisec članka z dne 11. junija t. l. zadevo v celoti, t. j. vse zakonite določbe, ki se uporabljajo pri obravnavi tega vprašanja, pa naj je to uradniški zakon iz leta 1931. ali pa kaka druga »izkuha« (kakor bi se izrazil Prlek z Murskega polja) slavnega JNS režima, ki je tako nagrado zasnoval ravno učiteljstvu, ki mu je bilo do zadnjega tako brezpogojno vdano. Zato je ves trud pisca članka v »Slovenec« dne 16. junija t. l. brez pomena, kajti ne ta ali oni referent pri banski upravi, ministrstvu, glavni kontroli ali državnem svetu, ampak zakon, ki vsebuje tako ozkosrčne in krivične določbe in njegov tvorec sta krivca vsega zla. Zakon pa je od danes do jutri in če omogočuje krivice, ga bo zadelo sodba.

njej nasprotna, hoče se pa obdržati na oblasti. Kaj bo napravila? Na hitro roko bo spremenila volilni zakon sebi v prid, razpustila zbornico, razpisala po novem zakonu volitve in seveda še bolj zmagala kakor prvič. Nato bo pa objavila: da se je obrnila na ljudstvo in da je ljudstvo tako rekoč s plebiscitom potrdilo njeno oblast. Po teh uspehih bo pa lahko mirno spremenila še ustavo in postavila vse nasprotnike pred odločitev: ali se ukloniš ali pa čakaj, da dozori revolucija.

Tako vidimo, da v nam znanih oblikah parlamentarne demokracije predvidene varščine demokracije potom razpustov, volitev, dvojnosti tako imenovanih »ustavnih faktorjev« in podobno praktično nimajo prav nobene vrednosti. Taka poroštva so sposobna kvečjemu prikazovati ljudstvu, kako se na njegovem hrbtu in na njegove stroške razračunavajo nasprotniške stranke, oziroma celo voditelji takih strank. Uspeh teh razračunavanj je pa popolnoma enak slavnemu staro-avstrijskemu »Fortwursteln«, ali še bolj slavnemu jugoslovenskemu državotvorstvu. (Sledi.)

Opazovalec

Kdo je kriv?

Spet se je, po razmeroma kratkem razdobju, pripetila v Ljubljani nesreča z letalom »Aeroputa«, zrakoplovne jugoslovenske družbe, ki dela tudi v Sloveniji, pa že kar v svojem imenu prezira slovensko besedo. Stoodstojno je delovala ta nesreča: uničila je letalo popolnoma, uničila tudi potnike do cela, da jim je bilo komaj mogoče trupla prepoznati.

Kaj je pravi vzrok nesreče?

Megla, pravijo. Kakor prvič.

Toda če bi res mogla megla povzročiti take nesreče, bi v meglovitih krajih, kakor na primer v Londonu in vsej Angliji, letalstvo sploh ne bilo mogoče. Razen tega je pa že dovolj dognano, da je bila sicer megla, toda rahla in redka, tako da so lahko zasledovali gledalci letalo še dolgo časa.

Ne, megla popolnoma gotovo ni bila kriva.

Prav tako ne zadene po soglasni sodbi vseh nobena krivda letalskega osebja.

Krivda more biti torej samo v stroju, zlasti v motorjih in v tistih, ki so stroj preskrbeli, opravili in imeli nalogo, preskušati ga.

Govori se to in ono. Opazovalo se je to in ono. Vse govornice, vsa opazovanja so si enotna v tem, da motorji niso v redu delovali.

Vsekako ima slovenska javnost po tej drugi neopravičljivi nesreči pravico, da se stvar preišče od konca do kraja, da se ta preiskava vrši v vsej javnosti in brez ozira na kogarkoli, da se takoj od vsega začetka izločijo od sodelovanja pri preiskavi vsi, ki bi utegnili

biti prizadeti, da se štejejo marveč ti od vsega začetka za sumljive.

Že skušajo razlagati, opravičevati, zabrisavati. »Jutro« govori že kar vnaprej o »nepreračunljivi usodi«. Nam se pa zdi, da se ta »usodna nepreračunljivost« le malo preveč iznenadljivo podobno ponavlja, tako da je ne bo težko razkriti od sleherne poslovne mistike.

Vsekako pa je dobro, če javnost čuje nad to zadevo, pa se bo nepreračunljiva usoda kmalu prelevila v precej preračunljive osebe.

Žrtve centralizma

»Jutro« priobčuje klic brezposelnih učiteljskih kandidatov, ki jih je okoli 700 v Sloveniji. Pravi klic obupa je to: 700 mladih, usposobljenih ljudi, pa čakajo že leta in leta na službo. Čakajo in so pri tem v breme svojih staršev ali sorodnikov, zvečine malih ljudi, ki so jih izsolali ob lastnem pomanjkanju. Čakajo in propadajo duševno in telesno. Čakajo kljub temu, da bi bilo dovolj dela zanje. Čakajo kljub temu, da plačuje Slovenija davke, ki bi omogočili zaposlitev teh brezposelnih in še mnogo, mnogo drugih.

Le zakaj morajo čakati?

Čuda preprosta je stvar in dokler je prizadeti sami ne samo ne sprevidijo, ampak tudi povedo na ves glas, je ne bo rešitve, je ne bo poti iz zagate.

650 milijonov plačuje Slovenija na leto v osrednje blagajne, ne da bi jih dobila nazaj. 650 milijonov čez svoje potrebe, čez svoje moči. Kaj bi vse lahko napravili s tem denarjem! Oživelo bi gospodarstvo, zidali bi z njimi bolnice, kulturne zavode, šole. Bilo bi dela za tisoče, za desetisoče. Pokazalo bi se med drugim tudi, da je na mah učiteljskih kandidatov — najbrž celo premalo!

Ali se učiteljski kandidatje tega vsega zavedajo, zavedajo v vsej jasnosti in v vseh usodnih nasledkih? Upamo, da se, čeprav nimamo s politično uvidevnostjo našega izobraženstva najboljših skušenj. Upamo, čeprav nas precej moti, da so dali svoj oklic menda sami na razpolago »Jutru«, tistemu listu, ki je od vsega začetka zagovarjalo sestave in vladavine, ki so dovedli Slovenijo tja, kjer danes — je.

In še to-le: »Jutra« ni bilo prav nič sram priobčiti ta oklic. Priobčilo ga je, ko da bi samo ne bilo prav nič krivo te brezprimerne siromašine in našega propadanja, priobčilo, ko da so vsi krivci — izven njega.

Naj si vsak odgovori sam, kako se temu po domače in po pravici pravi.

Brezposelni učiteljski kandidatje pa naj se le zavedajo, da bo trajala njihova stiska dalje, da se bo še večala, dokler ni zatrt zadnja sled sestava, ki so ga uvedli jugoslovenci s svojim ne samo nekulturnim in nenaravnim, ampak tudi nenravnim nacionalističnim centralizmom. Tistim centralizmom, ki je bil samo pretkano sredstvo za izrabljanje slovenskega in hrvaškega naroda in v katerem je bilo od vsega začetka vse zlo.

Abiturientom!

(Dopis.)

Zadnja (15.) številka »omladinskega kulturno-političnega lista« »Naša misel« prinaša tudi »Prilogo za abituriente«. Poleg obvestil o posameznih fakultetah v učnem oziru in o šolninah in drugem

je sila točen sestavek o »kulturnih društvih« na naši univerzi:

»— se dele na tri grupe: jugoslovensko nacionalna, klerikalna in marksistična. Glavno dejstvo, ki nam pade v oči, če tehtamo vse tri grupe, je to, da se prva (nacionalna) upravlja po demokratičnih načelih, medtem ko sta drugi dve, tudi po svoji naravi, antidemokratiški, dogmatični. Pri klerikalcih in marksistih ne sme poedinec priti do resnice, ali jo proučevati sam, z lastno razsodnostjo, temveč se mora absolutno pokoravati formulacijam, ki so jih podale nedotakljive avtoritete (v prvem primeru cerkev, v drugem Marx in njegovi nasledniki). Zato med klerikalci in komunisti poedinec ne pomeni ničesar, on je samo številka v masi z istim mišljenjem. Pri nacionalistih pa, nasprotno, se poedinec prepušča, da pride do resnice in spoznanja z močmi in sposobnostmi lastnega intelekta; pri njegovem razvoju pa ga vodi najmočnejše in najplemenitejše čustvo človeškega življenja: rodoljublje.«

Ali se pisec iz sebe norčuje? Saj je o nacionalistih tako pisal Cankar, kakor zveni zadnji stavek? Tudi je pisec res tipičen nacionalist, ker je prišel »z lastnim intelektom« do gornje »resnice«.

H koncu pisec označuje posamezna društva:

»Akademska zveza in njen vpliv se je jačal in slabil z izmenjavanjem kraljevskih vlad. Danes bi AZ želela, zaradi zadržavanja izvestnih oseb izven akademskih vrst, da bi uvedla na univerzi svoj teror, vendar je ta poizkus preveč neresen, da bi mogel doseči uspeh. Po svojem mišljenju spadajo člani AZ v srednji vek ter predstavljajo oviro za normalen razvoj Slovencev.«

Mislím, da je pisec teh vrst prvi Slovenec, ki se je zaradi imenovanih ovir »nenormalno« razvil. To naj bodo informacije abiturientom? Kdor je res zrel končal gimnazijo, bo takoj sprevidel silno nemoč duha pri človeku, ki je to napisal, ter ljudi, ki jih zagovarja. »Jadran« morete z mirnim srcem imenovati »plesno društvo«, nerodovito društvo tipičnih rodoljubov, ki ni bilo nikdar sposobno napraviti javen nastop, razen če so parkrat rogovilili po univerzi južni bratje z revolverji in bokserji.

Sicer pa — citati sami govore. Po obliki skoraj prav tako razločno, kakor po vsebini.

Vsi jugoslovenci v JNS!

Konec junija je zborovala v Kragujevcu in na Oplencu Narodna odbrana. Kakor je pri takih priložnostih navada, je seveda tudi Narodna odbrana sklenila nekakšno resolucijo, polno državotvorne nacionalnosti. Mislím, da se ne loči dosti od prejšnjih odbranskih in drugih nacionalnih resolucij, ki jih pošiljajo jugoslovenci že 18 let v potrpežljivi jugoslovanski svet. Če bi bili jugoslovenci samo stotinko teh besed proti ljudskim škodljivcem in korupciji uresničili, kje bi že bili! Pa je seveda niso, ker so pač vsi ljudski škodljivci in korupcionisti bili od nekaj veliki jugoslovenci. Saj v tem je ravno bistvo vse naše stiske: sestav, jugoslovenci nacionalni centralistični sestav je tisti poglaviti krivec, tista osnova, iz katerega izhaja vse hudo in slabo.

Tega seveda nacionalisti ne bodo nikoli mogli sprevideti, še tisti ne, ki mislijo res pošteno, ker ne znajo ločiti sestava od ljudi, ker ne razumejo sociološke osnove resnice, da oblikujejo družbeni in državni sestavi in ustroji razmere, in da ljudem — državljanom ni mogoče delati drugega, kakor da slabi sestav in ustroj vržejo in ga nadomeste z novim, če nočejo poginiti s starim.

En odstavek te resolucije je prav zaradi tega omembe in zapisa vreden:

»Zadnji čas je, da se zaradi nacionalno-politične in narodno-obrambne delavnosti združijo pod en nacionalni prapor vse jugoslovenske nacionalne organizacije, skupine, skupinice in posamezniki, katerim je ideal nacionalno neodvisna, svobodna in močna, gospodarsko napredna, socialno pravična in moralno čista narodna skupnost.«

To bi bilo res potrebno. In najbolj bi veselilo vse tiste, ki vidijo in vedo, da je prav jugoslovenci nacionalizem tisti, ki je zaslužil Slovence in Hrvate politično velikost, gospodarsko pa nacionalni čaršiji, da je jugoslovenci nacionalizem s svojim centralizmom šele omogočil tisto strahovito korupcijo, ki se je razlila kakor gnojnica po naši državi. In veselila bo ta združitev vse, ki jim je za to, da naš narod tvorno in pravno popolnoma ne propade. Kajti orientalsko pretkano je ta jugoslovenci nacionalizem deloval pod raznimi napisi in v raznih posadah, in če je prišla na dan kakšna posebna nerodnost ali neumnost recimo JNS, brž so se skušali drugi nacionalisti odmakniti od njih: »Da, da, seveda, tile strankarji so taki, ker imajo preveč koruptnih ljudi med seboj, toda vse drugače bi bilo, če bi imeli mi, Narodni odbranci, moč in oblast v rokah.« Pa so seveda bili za javnost lepo tihi, da sede tudi oni v JNS.

No in sedaj so se po tolikih napovedih spet jugoslovenci nacionalisti zbrali pod komando generala. Kaj še »Pohod« vzdihuje in vabi. Boljše priložnosti ne bo našel, da pridejo nacionalisti skupaj. Živković je vendar v vsakem pogledu naj-

višje usposobljen za vodstvo nacionalcev. Ko je vodil vlado, je kratko in malo zapovedal, da hrvaškega vprašanja ni in ga je tako »rešil«. Centralist je bil strog in dosleden. In če imamo v Sloveniji vsepovsod na uradih srbske napise, v Srbiji pa seveda slovenskih nikjer, je to samo dosledno in do kraja izvedena jugoslovenska nacionalna enakopravnost. Če k temu še prištejemo tako rekoč uradno ugotovitev ministrskega predsednika Stojadinovića, da izhajajo prav iz Živkovićeve dobe največje korupcijske zadeve, potem res ne vemo, kje bi našli nacionalisti boljšega vodnika.

Moralna sila nacionalizma

Lanske petomajske volitve so po uradnih navedbah nacionalne vlade prinesle Jugoslaviji dokončno zmago nacionalne misli. Precej znano je, kako so bile pridobljene za nacionalno Jevtićevo vlado milijonske številke. A nič ne škoduje, če zabeležimo od časa do časa nove primere, da ne bodo ostali pozabljeni. »Slovenski dom« poroča in podkrepljuje poročilo s faksimilejem pisma predsednika volilne komisije v Križevcih, da je v Križevcih pri Ljutomeru volilo 217 oseb, medtem ko je uradni razglas naštel 359 oddanih glasov, torej za dobro tretjino več.

Jevtić in njegovi so sklenili, da stopijo spet v JNS — menda ji hočejo pomagati do podobnih zmag.

Pa so bili nacionalisti hudi, ko je dr. Maček trdil, da je dobila dejansko združena opozicija večino in da bi šla njej, ne pa Jevtiću, moč in oblast, če bi bila upoštevana ljudska volja.

Vsekako, kadar bodo spet jugoslovenci govorili o demokraciji in volji ljudstva, je dobro imeti pred očmi, kakšna je ta jugoslovenska nacionalna demokracija in kako je bila ponarejena volja ljudstva.

Zborovski „kompleksi“

5. t. m. je govoril predsednik Zbora Ljotić v Novem Sadu. Govoril je o vsem mogočem in seveda, ker je zadnje čase pri politikih taka navada, tudi o hrvaškem vprašanju. Površnost njegovega opazovanja dokazuje njegovo znamenito razkritje, da ni mogoče izločiti hrvaškega vprašanja iz kompleksa drugih. Saj nič ne rečemo, Ljotić bi imel prav, če bi bil ta »kompleks« označil, kakor je treba, namreč za »kompleks« vprašanj politične ureditve države. Potem bi bila stvar preprosta in vedeli bi, o čem naj se razgovarjamo. Toda Ljotićeva »Otadbina« je še nedavno tega povedala, kakšen je ta njen »kompleks«: da namreč ne gre obravnavati vprašanja politične zvrsti posebej, ampak samo skupaj z gospodarskimi in socialnimi vprašanji. Stara in že precej obrabljena zvijača jugoslovenov; zavleči za večne čase vprašanje politične ureditve, ki se da v kratkem in korenito rešiti, s tem, da se povežejo z gospodarskimi in socialnimi, katerih dokončne rešitve pač ne bo, dokler bo človeštvo živelo, se gibalo in razvijalo. Kajti njihova narava je taka, da pomeni rešitev enega zmeraj nastanek drugega. Ker domnevamo, da morajo celo Ljotiću biti znane te osnovne razlike med enim in drugim vprašanjem, si ne moremo misliti drugega, kakor da mu sploh ne gre resno za to, da pride tudi v Jugoslaviji do miru med narodi. Seveda, kje bi pa sicer moglo cveteti njegovo stanovstvo.

Še tale stavek iz njegovega govora je vredno zapisati: »Nepravično bi bilo reči, da je Srbom in Slovencem bolje kakor Hrvatom.«

Slovenci smo se torej kar na mah znašli v isti vrsti s Srbi. Stilizacija stavka je taka, da se godi torej nam Slovencem prav tako imenitno menda, ko belgrajski čaršiji. Kakih posebnih težav torej nimamo. Če plačujemo milijarde nad mero, ki jo je potegnila pravičnost, je to malota, ki ne šteje. Malota, ki opravičuje še nove dajatve. In ki bi nas v Ljotićevi centralistični stanovščinariji tudi gotovo zadele.

Da, spoštovani g. Ljotić, prav imate, nepravično bi bilo reči, da se godi nam Slovencem bolje, kakor Hrvatom. Nepravično že celo bi bilo reči, da se nam godi enako, kakor Srbom. Pravično pa bi bilo reči, da se nam godi mnogo, pa še prav mnogo slabše. Ali mar veliki politik Ljotić prav nič ne bere? Iz uradnih podatkov bi lahko posnel, da je doli na jugu brezposelnost skoraj ponehala, pri nas je pa še čedalje več. In tisoče podobnih novic.

No, in zato hočemo pač, da upravljamo sami svoje zadeve. Že celo pa ne maramo, da bi se vtikal vanje kak Ljotić, ki je svoje znanje in razumevanje za naše stvari s tem govorom spet kedaj pravilno pokazal.

Društvo zoper Slovence

Koroški Nemci in nemškutarji so ustanovili v Medborovnici pri Borovljah pevsko društvo, ki so mu dali ime po lepi, značilni planinski cvetici sleču (rododendronu) »Almrausch«. Za svoj namen si je postavilo gojiti prvič samo nemško pesem, drugič pa odbijati Slovence od slovenskih društev, jih pridobivati za nemštvo kot odpadnike in narediti iz koroških Slovencev in Nemcev en — kajpada nemški — narod.

»Koroški Slovenec« ugotavlja pri tej vesti, da je namen društva v nasprotju z avstrijsko ustavo. Ugotoviti pa je treba še nekaj: avstrijska vlada strogo pazi, da se ne osnuje nobeno društvo, ki bi bilo samo malo v nasprotju z zakoni avstrijske stanovsko-fašistične ustave. In če bi se le osnovalo, bi bilo takoj razpuščeno. Ko se pa osnuje društvo, čigar protislovenski namen je naravnost in nesramno izražen že kar v pravilih, se ta vlada ne gane. Ne gane se navzlic slovesnim obljubam, ki jih dobivajo Slovenci že leta od Dollfussa sem in ki so jih ponavljali Starhemberg in Schuschnigg. Ne gane se, navzlic avstrijskim zakonom samim. Ne gane se, kljub temu, da pomenijo vse te stvari očitno in nesramno kršenje senžermenske mirovne pogodbe.

Ne, od krščansko-stanovsko-fašistične Avstrije Slovenci ne bodo dosegli pravice. Še manj, ko od prejšnjih vlad, ko so vsaj smeli svobodno povdigniti svoj glas. In vse razne obljube avstrijskih državnikov po vseh teh skušnjah ne moremo šteti za drugo, kakor za poskus, da uspavajo čuječnost koroških Slovencev. Pa tudi našo.

Menda je tudi krščanstvo sedanje avstrijske vladavine le sredstvo za — razne namene.

Javna kopališča v Ljubljani

(Dopis.)

Publika in kopališča si prihajata iz poletja v poletje v Ljubljani čedalje bolj navzkriž. Druge mestne občine je skrb za ljudsko zdravje spravila do tega, da so sezidale velika javna kopališča sredi mesta. Naša občina se je umela tej težki dolžnosti prav previdno izogniti na ta način, da je priskočila na pomoč s podporami Sportnemu klubu »Iliriji«. Kopališče torej le imamo. In v znak priznanja mestni občini je kopališče »Ilirija« tudi letos izobesilo belozeleno mestno zastavo. To je pa tudi vse. Z istim svojim podjetjem kljubuje namreč ta klub negovanju zdravja večine Ljubljancev.

Pri tem je prizadet ves neimoviti, pretežni del mestnega prebivalstva, ki ne hrepeni po nobenem žoganju, temveč si želi in išče le zraka, sonca in vode. Prizadeti smo zlasti številni, sramotno plačani uradniki. Edina javna uredba, ki nam je na razpolago, je javna bolnišnica, vendar ne za to, da bi se v njej brezplačno zdravili, ampak da lahko tam brezplačno — umremo, potem ko smo shirali po zatohlih stanovanjih in včasih še bolj nezdravih prostorih svojega uradovanja. Daljše izlete ali letovišča smo si morali že davno črtati iz vrst svojih želja in potreb. Da pridemo do svežega zraka, si lahko privoščimo ob nedeljah in praznikih le dolgo pešačenje po zaprašenih ulicah in cestah. K vsem tem kljubujočim nečloveškim elementom se je pa zdaj pridružil še Sportni klub »Ilirija«, ko nam je zvišal pristojbino za kopanje od 4 na 5 Din. Letos je torej uboga uradniška gmajna, ki plačuje mestni občini užitnino prav vse dni v letu, celo obsojena, da ob uricah uradnega odmora ne bo mogla uživati ne vode ne sonca v toliki meri, kakor je menda vendar tudi njej potrebno.

Vzrokov temu ne gledamo samo v imenovanem klubu, iskati jih je treba tudi v mestni hiši ljubljanski. Vsako pridobitno podjetje je menda že po zakonu dolžno predložiti od časa do časa pristojni oblasti svoje tarife. V našem primeru je ta oblast mestna občina, in sicer ne le po zakonu, temveč še posebno po svojem omenjenem mecenstvu. Zaradi tega se obračamo na g. mestnega župana z vprašanjem, ali se je klub »Ilirija« te svoje dolžnosti sploh že kdaj zavedal. Mnenja smo, da morajo biti računski nogometnega odseka »Ilirije« od računov javnega kopališča »Ilirije« strogo ločeni, in da mestna občina ne sme dovoliti, da bi se primanjkljaji tucata nogometnikov prevalili na pleča neimovitih kopalcev.

Gospod župan, zdaj imate Vi besedo. Rotimo pa Vas, da se je tokrat ne poslužite v obliki priljubljenih popravkov, temveč da storite energične korake naravnost pri klubu »Iliriji«. Sploh naj se napravi korenita revizija tarif vseh ljubljanskih kopališč.

Mali zapiski

Prepovedana časnika.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo prodajo in razširjanje tednikov »Koprive« z dne 17. in »Radničke novine« z dne 19. junija t. l.

Še ena velika tihotapska afera.

Belgrajska »Politika« poroča, da so že pred letom dni odkrili veliko tihotapsko afero, s katero pa ne pridejo na dan zaradi neke visoke osebe, ki je vanjo vpletena.

Nov slovenski obzornik

V Mariboru je začel z letošnjim majem izhajati nov mesečnik »Piramida«. Kot urednik je podpisan pisatelj Radivoj Rehar. Po uvodni besedi je mesečnik nastal, ker je slovenski dnevni tisk v rokah političnih strank, ki so postale same sebi namen, namesto da bi bile služabnice naroda, revijalni tisk se pa prav tako ne more dvigniti do narodnega univerzalizma, to je do objeta naše narodne enote v smislu celote z vsemi njenimi vprašanji in zahtevami. Obzornik zato ne misli

zastopati kake določene stranke ali svetovnega naziranja, ampak splošne slovenske narodne koristi in zahteve. Od strank in struj zahteva, da priznajo obstanek višje večno žive vrednote, namreč naroda, iz katerega so izšle in zaradi katerega obstajajo.

Kaj je s krajevnim leksikonom?

Tega je že nekaj, kar se vrši propaganda za krajevni leksikon dravske banovine. Potniki so že do dobra obhodili vso deželo in pobrali naročnino, kjer se je le dalo, leksikona pa še vedno ni. Komasačija in ponovna prekomasačija občin je njegovo izdanje res nekoliko zavlekla, a da za tako dolgo, je pa vendarle nekoliko čudno. Vsaj pove naj se, kako je; saj naročnina ni majhna.

Iz krogov poslušalcev radia

nam pišejo: V soboto 4. in v nedeljo 5. t. m. smo imeli v Velikih Laščah na Dolenjskem lepo proslavo 100 letnice rojstva Stritarjevega. Radio ni prenašal ne ene teh priredb, zato pa smo morali poslušati propagando za berlinsko olimpiado. Nemce bi ob taki priliki moral poslušati ves svet.

Zagrebska policija se modernizira.

Število zagrebske policijske straže se poveča na 840 mož. Tudi se bo zagrebska policija motorizirala. V ta namen je minister notranjih zadev dovolil milijon dinarjev.

Izgovor, ki ne velja.

V dveh velikih ljubljanskih kavarnah nimajo »Slovenije«. Kdor vpraša zanjo, dobi odgovor: Je nimamo, ker je nihče ne zahteva. Tako se je zgodilo meni in tudi nekaterim mojim znancem. Že to je dokaz, da je izgovor, da je »nihče ne zahteva«, prazen. V dotičnih kavarnah se dobe vsi mogoči tuji listi in lističi, med njimi celo taki, zelo dvomljive vrednosti, pa bo menda prostora tudi za slovenski tednik. Prosim, da to objavite.

Delavsko zavarovanje v ČSR.

Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Pragi vodi zdravo gospodarsko politiko, ki se odraža tudi v njegovi bilanci. V svojih tresorjih ima v državnih vrednostnih papirjih za nad 1 mili-

Produkcija plesne šole M. Vidmarjeve

je letos obsegala »Nianse v prostoru« ter je prikazala studijo krivulje v vseh njenih osnovnih možnostih: osmico, osmičko, krog, lok, krivuljo, spiralo, kroženje brez spremembe smeri, nastavek in dve variaciji. Celotni študijski program preteklega leta so učenke izvedle precizno in dokazale popolno formalno obvladavanje omenjenega elementarnega plesnega načina. Edino, kar se mi zdi potrebno pripomniti, je manjkanje vsebinske strani. Učenke so program pač zagrabile formalno, toda nekako pasivno, brez lastnega notranjega doživljanja, ki je ne le možno, temveč tudi potrebno pri najelementarnejših načinih katerekoli umetniške oblike. Meje med formalnim in vsebinskim ni mogoče potegniti, kajti ni ene brez druge; absolutno ne morem zanikati manjkanja vsebinske strani v izvajanju učenk M. Vidmarjeve, vendar se je pri njih vsebinska stran popolnoma podredila for-

Prosimo naročnike, ki še tega niso storili, da poravnajo naročnino. Položnice so bile priložene zadnji številki.

jardo Kč, odboru za gradbo cest je posodil nad 1 milijardo Kč, več sto milijonov Kč je investiral za poživitev stavbne delavnosti, nad 750.000 Kč je posodil raznim občinam in sploh izvršil mnogo kreditnih operacij, ki oplajajo domače gospodarstvo. Njegove rezerve znašajo nad 5 milijard Kč.

Čehi zoper olimpiado.

Češka socialistična stranka zahteva od vlade bojkot berlinske olimpiade. Svojo zahtevo utemeljuje z dejstvom, da so na olimpijskih reklamnih lepkih českoslovaške dežele označene kot nemško ozemlje. Nič čudnega; saj razglašajo nacisti tudi vso severno Slovenijo za nemško.

Angleški in francoski znanstveniki zoper nacizem.

Prejšnji mesec je praznovalo svetovno znano nemško vseučilišče v Heidelbergu 550 letnico svojega obstoja. Na slavnost so bili povabljeni zastopniki znanosti iz okrog 50 držav, odzvalo se jih je pa samo 31. Slavnosti so po poročilih francoskih in angleških listov izpadle precej klavrno; manjkali so pred vsem najpomembnejši predstavniki znanosti iz Anglije, Francije in Amerike. Bojazen, ki so jo ti izrazili, se je tudi uresničila: vse slavnosti so bile prirejene v poveljevanje nacizma; celo sam rektor je nastopil ne morda v tradicionalnem ornatu, temveč v — nacistični uniformi!

Opozorilo.

Današnji številki »Slovenije« je priložen katalog slovarjev dr. Jože Glonarja. Poleg monumentalnega Poučnega slovarja in popularnega Slovarčka tujk, so to Slovensko nemški-nemško slovenski slovar in Slovar slovenskega jezika, na katere opozarjamo. Zlasti Slovar slovenskega jezika bo važno avtoritativno delo, ki nam bo tolažilo naš besedni zaklad. Zato zasluži priloženi prospekt vso pozornost.

malni, čeprav je po mojem mnenju potrebna sinteza obeh. Sicer so naziranja glede metodičnega postopka zelo različna in tako zastopa M. Vidmarjeva — kakor kaže — načelo primarne formalne izobrazbe, ki ji šele sledi sekundarna vsebinska.

Celotni vtisk njene šole je bil odličen in s priznanjem poudarjam, začetek slovenske plesne šole, iz katere bo ob takó sistematičnem delu rasla samobitna slovenska plesna kultura, ki smo je prav do danes pogrešali, medtem ko so se drugi kulturno svojski narodi tudi v tem oziru že povzpeli na odlična mesta.

M. Vidmarjeva je sama izvedla tri plesne: a) Stoji drevo..., kar je podala z globokim občutjem. Ta ples si z ozirom na glasbo predstavljam pač nekoliko drugače kot plesalka: drevo v začetku rahlo trepetalo v sončnem brezvetrju. Nebo prepredajo oblaki, veter narašča in se raztegne v silen vihar; temu sledi padanje, oblaki se trgajo, sonce zopet posije, drevo šumi čedalje manj, dokler ne obstane v rahlem, nežnem trepetanju, kakor v začetku. — Torej je zame ta ples le en, rekel bi akt ali morda moment, ki pozna le en vrh, v katerem kulminira vsa izrazna moč. — Vidmarjeva pa ga je vzela drugače: mnogo je bilo vrhov, a niti enega najvišjega. Po svojem pojmovanju ima seveda pravico do takšne interpretacije, ki jo pa jaz s stališča odgovarjajočega odnosa glasbe in plesa motrim drugače. — Tehnično je pokazala v tem izmed vseh plesov največ: roka, noga, celotno telo, prostor —, vse je obvladala do potankosti.

b) Čarovnica — je nudila v tehničnem in efektnem oziru mnogo. Tudi v vsebinskem je bila slika povsem jasna, ne vem pa, če je gong zadostoval ali odgovarjal. Ob spremljavi klavirja bi lažje našel odnos glasbe in plesa, kar je v tem plesu manjkalo, oziroma morda ni bilo potrebno. — Občinstvo je ta ples sprejelo izredno toplo.

c) V »Dolenjski« se je plesalka razgibala v lahno graciozno, razsvetlila prejšnjo mračnost »Čarovnice« in s tem zaključila produkcijo svoje šole.

V primeri z lanskim svojim nastopom je pokazala mnogo večjo gotovost in sproščenost ter visoko izdelanost ter zelo očitno podala svoje plesne sposobnosti. — Načelnó skupnemu nastopanju učenk in učiteljev nasprotujem, ker si predstavljamo produkcijo kot organsko celoto, kjer raste eno iz drugega, medtem ko v takšni zvezi nastopajo premočna nasprotja glede izvajanja in tako organičnost razbijajo.

Klavirsko spremljavo je oskrbel B. Adamič zelo dobro, kar se tiče samostojnih spremljav; z ozirom na izvajanja šole pa neprestani septakordi utrujajo in bi bila morda tolkala bolj na mestu, zlasti še, ker je bil poudarek na formalni strani.

D. Cvetko.

ZADRUŽNA TISKARNA

REG. Z. Z O. Z.

Priporoča se za tiskanje

časopisov, revij in knjig;

reklamnih letakov, lep-

kov, vabil za gledališke

odre in koncerte; vizitk,

kuvert, tiskovin za urade,

hranilnice, posojilnice in

trgovine ter vseh v tiskar-

ske stroko spadajočih del.

V LJUBLJANI
TYRŠEVA C. 17

TELEFON 50-67